

BELÇİKA RAPORU

1. GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarının akabinde Müslüman olmayan ülkelerde, özellikle batı ülkelerinde İslam karşıtlığı (İslamofobi) ortaya çıkmıştır. Bu durum, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık eğilimlerini tetiklemiş ve bu eğilimler siyasi karar mercilerinin karar alma sürecini etkilemeye başlamıştır. Bu bağlamda Almanya, Hollanda, İsviçre, Belçika, Avusturya ve Fransa yürürlüğe koydukları mevzuat değişiklikleri ile yabancıların aile birleşimi çerçevesinde ülkeye gelmeleri, ikametleri gibi hususlara ilişkin kurallarını sertleşmişlerdir. Avrupa'da yaşayan yaklaşık 4 milyon Türk vatandaşının bu süreçten en fazla zarar gören toplum olduğu gözlemlenmektedir.

Bu kapsamda İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, kendisine yapılan başvurulardan, basında çıkan haberlerden hareketle, alt komisyonlar kurularak Almanya, Hollanda, Avusturya, Fransa ve Belçika'da inceleme ve görüşmeler yapılmasına karar vermiştir.

Komisyon Almanya, Hollanda, Avusturya ve Fransa ziyaretlerinin ardından, 21-25 Eylül 2009 tarihleri arasında Belçika'da inceleme ve resmi temaslarda bulunmuştur.

Belçika'da incelemelerde bulunan heyet, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Mersin Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Zafer ÜSKÜL, İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ, Afyonkarahisar Milletvekili Ahmet KOCA ve İstanbul Milletvekili Çetin SOYSAL'dan oluşmuştur. Heyete, Yasama Uzman Yardımcısı Bali Emrah BİÇER eşlik etmiştir.

2. AMAÇ

Belçika ziyaretinde amaç, genel olarak başta göç ve iltica konuları olmak üzere, ülkede yaşayan Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve siyasal hayata katılım, toplumla uyum ve eğitim sorunlarının tespit edilmesi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı iddialarının araştırılması, tespit edilen sorunların yapılacak resmi görüşmelerde Belçika makamlarına aktarılması ile cezaevleri ve göçmen barınaklarının koşullarının incelenmesi ve Mikail

TEKİN adlı vatandaşımızın, 8 Ağustos 2009 tarihinde Jamiloux cezaevinde hayatını kaybetmesine ilişkin soruşturma hakkında bilgi alınması olmuştur.

3. YÖNTEM

Heyet, amaç kapsamında, başta Brüksel olmak üzere, Liege ve Charleroi kentlerinde, Belçika makamları ve Türk kökenli milletvekilleri, belediye meclis üyeleri ve vatandaşlar ile görüşmelerde bulunmuş, kaçak göçmenlerin barındırıldığı bir merkezde ve bir cezaevinde incelemelerde bulunmuştur.

Heyet sırasıyla, 22 Eylül 2009 Salı günü,

- Jamioulx Hapishanesinde vefat eden vatandaşımız Mikail TEKİN'in soruşturmasını yürüten savcıyla,
- Senato Adalet Komisyonu Başkanı Patrik VANKRUNKELSVEN ile
- Türklerin yoğun olarak yaşadığı Charleroi kenti Belediye Başkanı Jean-Jacques VISEUR ile
- Marchienne-au-Pont kasabasında, Türk vatandaşları ve Türk Derneklerinin temsilcileri ile görüşmüş;
- Brüksel Ittre Cezaevinde incelemelerde bulunmuş,
- Mikail TEKİN'in ailesini ziyaret etmiştir.

23 Eylül 2009 Çarşamba günü,

- Liege kentinde bulunan, kaçak göçmenlerin barındırıldığı Votem Gözaltı Merkezinde incelemelerde bulunulmuş,
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Belçika'da görevlendirilen Türkçe öğretmenleri ile görüşülmüştür.

24 Eylül 2009 Perşembe günü,

- Fransız Toplum Eğitim Bakanı Marie-Dominique SIMONET,
- Flaman Toplum Eğitim Bakanı Pascal SMET,
- Milletvekilliğine ve Belediye Meclis Üyeliğine seçilen ve çeşitli siyasi partilerde görev alan Türk kökenli vatandaşlarla görüşülmüştür.

23 Eylül 2009 Çarşamba günü, İçişleri Bakanlığı Yabancılar Ofisi Genel Direktörü Freddy ROOSEMONT ve Vatansızlar Genel Komiseri Dirk VAN DEN BULCK ile heyetin randevusu olmasına rağmen, görüşmeye yarım saat kala iş gerekçesiyle adı geçenlerle görüşülmesinin mümkün olmayacağı, bu kişilerin yardımcıları ile görüşülebileceği bildirilmiştir. Yapılan bu nezaketsizlik üzerine heyet tüm görüşmeyi iptal etmiştir.

Aynı şekilde, aynı gün Federal Hükümet Göç ve İltica Bakanı Joelle MILQUET ile randevu olmasına rağmen, Sayın Bakan'ın acilen Bakanlar Kurulu toplantısına katılacak olması nedeniyle bakan yardımcısı ile görüşmenin mümkün olacağı belirtilmiş, bunun üzerine görüşme heyet tarafından iptal edilmiştir.

4. BELÇİKA ve BELÇİKA'DA YAŞAYAN TÜRK TOPLUMU

10,6 milyon (2008) civarında nüfusa sahip olan Belçika, Flamanca'nın resmi dil olduğu Flaman Bölgesi, Fransızca'nın resmi dil olduğu Valon Bölgesi ve her iki dilin de resmi dil olduğu Başkent Brüksel bölgesi olmak üzere üç özerk bölgeden oluşmaktadır. Ayrıca, Valon bölgesine bağlı olmakla birlikte çeşitli alanlarda özerk bir konuma sahip, Almanca konuşan küçük bir topluluk bulunmaktadır. Resmi diller Flamanca, Fransızca ve Almanca'dır. Flaman bölgesinin nüfusu yaklaşık 6,1 milyon, Valon bölgesinin 3,4 milyon, Başkent Brüksel Bölgesinin 1 milyondur.

Meşruti krallıkla yönetilen Belçika'da, Federal Hükümet dışında, her üç toplumun kendilerine ait hükümetleri bulunmaktadır.

Belçika'da 180.000 civarında Türk vatandaşı yaşamaktadır. 140.237 vatandaşımız aynı zamanda Belçika vatandaşıdır. Belçika vatandaşlığına geçen eski vatandaşlarımızın sayısı ise 1.212'dir. Belçika makamlarının verilerine göre ise, Türk vatandaşlarının sayısı 40.408'dir. Çifte vatandaşlığa sahip Türk vatandaşları bu sayıya dahil değildir. Vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu Flaman Bölgesinde, geri kalanı ise sırasıyla Brüksel ve Valon Bölgelerinde yaşamaktadır.

Türk toplumu, AB üyesi olmayan ülke vatandaşları sıralamasında Faslı'lardan sonra ikinci sırada gelmektedir.

Ülkedeki Türk işveren sayısı yaklaşık 4000'dir. Vatandaşlarımızın çoğunluğunun çift uyruklu olması nedeniyle, Türk şirketlerinin toplam cirolarının hesaplanması mümkün olmamaktadır. Ancak, Türk yatırımlarının toplam değerinin 4 milyon Avro civarında olduğu tahmin edilmektedir. Türk işverenler, yaklaşık 14.000 kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır.

Vatandaşlarımız gerek işveren, gerekse işgücü olarak, inşaat, tekstil, oto tamiri, turizm, temizlik işleri ve hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Ülkedeki işsizlik oranı %7 olmakla birlikte, bu oran vatandaşlarımız arasında %36'ya yükselebilmektedir.

2004 yılında yapılan yasa değişikliği uyarınca, Belçika'da en az beş yıl ikamet eden yabancılar yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkına sahiptirler.

Federal Parlamentoda 2, bölgesel parlamentolarda 6 Türk kökenli parlamenter bulunmakta olup, Milletvekili Emir Kır Brüksel Bölge Hükümetinde Tarihi Eserlerin Korunması, Temizlik ve Çevreden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmaktadır. Ayrıca, Belçika'nın çeşitli şehirlerinde yaşayan 66 vatandaşımız Belediye Meclis üyesidir.

Belçika'da vatandaşlarımızca kurulmuş olan 127 dernek faaliyet göstermektedir. Vatandaşlarımızın çoğunluğu cami dernekleri çevresinde örgütlenmiştir. Belçika hükümetinin tanıdığı Türk federasyonları şunlardır:

- Türk Dernekleri Birliği,
- Belçika Türk Dernekleri Birliği,
- Çağdaş Dernekler Federasyonu,
- Belçika Türk-İslam Kültür Dernekleri Federasyonu,
- Belçika Türk Federasyonu,
- Liege Türk Dernekleri Federasyonu,
- Belçika İslam Federasyonu,
- Belçika İslam Kültür Merkezleri Birliği.

Ayrıca, Avrupa'da çalışan Türk kökenli avukatları bir çatı altında toplamayı ve vatandaşlarımızın Avrupa kurum ve kuruluşları nezdindeki haklarını savunmayı amaçlayan Avrupalı Türk Avukatlar Derneği 2008 yılında Brüksel'de faaliyete geçmiştir.

Türk vatandaşlarına Brüksel ve Anvers şehirlerindeki Başkonsolosluklarımızca hizmet verilmektedir. Ayrıca Brugges şehrinde Fahri Başkonsolosluğumuz bulunmaktadır.

5. TÜRK TOPLUMUNUN EĞİTİM SORUNU

Gerek heyetin vatandaşlarla yapmış olduğu görüşmelerde gerekse resmi görüşmelerde gündeme gelen en önemli sorunlardan bir tanesinin özellikle genç nüfusun yaşamış olduğu eğitim sorunudur.

Belçika'da 12.000 civarında Türk öğrenci bulunmaktadır. Bu sayıya çifte vatandaş olanlar da dahil edildiğinde, Belçika'da eğitim gören 35.000'e çıkmaktadır. 2001 yılında, üç yılda bir yenilenmek suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti ile Belçika Fransız Topluluğu arasında

Anadili ve Kültürü Programı Ortaklık Şartı imzalanmış, bu anlaşma kapsamında Fransız Topluluğuna ait Valon Bölgesindeki okullarda Türkçe ve Türk Kültürü dersi verilmeye başlanmıştır. Flaman Topluluğu ise bugüne kadar bu anlaşmayı kabul etmemiştir. Bu nedenle Flaman Bölgesinde görev yapan öğretmenlerimiz ya okul yönetimleri ile anlaşarak okul binalarında ya da Türk derneklerinde eğitim vermektedirler. Bu nedenle Türkçe derslerinin verilmesinde sorunlar yaşanmaktadır.

Belçika'da üç tür okul bulunmaktadır. Devlet okulu olarak da adlandırabileceğimiz belediye okulları, özel okullar ve Katolik okulları. Özel okullarda ve Katolik okullarında Türkçe dersi verilmemektedir. Türkçe dersleri belediye okullarında verilmeye çalışılmaktadır. Ancak, bu okullarda da Türkçe derslerinin verilmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Özellikle Flaman Bölgesinde sorunlar yaşadıklarına değinen öğretmenler, öğrencilerinin çoğu Türk olan okullarda, Türk öğretmenlerin Türkiye'ye dönmesi fırsat bilerek yabancı öğretmen atandığını, bu durumda Türkçe derslerinin dışarıdan verilmek zorunda kalındığını ya da seçmeli ders haline getirildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, yine Flaman Bölgesinde, okullarda Türkçe dersleri için sınıf verilmemekte, dersler okul dışında, cami derneklerinde verilmektedir. Türkçe dersi için sınıf verilen okullarda ise yine sorunlar yaşanmakta, öğretmenlerin okul araç ve gereçlerini kullanmalarına izin verilmemekte, bazı okul yöneticileri Türkçe öğretmenlerini muhatap dahi almamaktadır. Anadilin bir hak olduğu kabul edilmesine rağmen, Flamanca öğrenimine ket vurduğu gerekçesiyle Türkçe öğretimine izin verilmemektedir. Türkçe derslerinin müfredatta yer almaması nedeniyle, not uygulaması ve derse devam zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle verimli bir Türkçe eğitimi verilememektedir.

Flaman Toplumu Eğitim Bakanı Pascal Smet ile yapılan görüşmede yaşanan sorunların aktarılması üzerine, Sayın Bakan, Belçika'daki Türk toplumunun dışarıya kapalı, kendi içlerinde bir yaşam sürdürdüklerini, bu durumun yaşadıkları ülke ile entegre olmalarını engellediğini, bu kapalı yaşam nedeniyle çocukların Flamanca'yı yeterince öğrenemediklerini, aile içinde Türkçe konuşulduğunu, Türk televizyonlarının izlendiğini, bu durumun da çocukların Flamanca öğrenmesini engellediğini, öncelikli amaçlarının çocukların Flamanca öğrenmesi olduğunu, bu nedenle okullarda Türkçe eğitime sıcak bakılmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, Flaman okullarının serbest iradeye sahip olduğuna değinen Sayın Bakan, her okulun kendi müfredatını kendisinin oluşturduğunu, bu müfredatın Bakanlık tarafından onaylanması gerektiğini, ancak müfredata müdahale edemediklerini, sadece belirli hedefler koyarak okulların bu hedeflere ulaşmaları için yardım ettiklerini, eğitim konusunda gerekli olanlar listesine Türkçe'yi koyamadıklarını, Türkçe dersini koymaları halinde diğer

toplumların dillerini de koymaları gerektiğini, bu durumun da büyük karışıklıklar yaratacağını, Türkçenin aile içinde öğrenilebileceğini kabul ettiklerini belirtmiştir.

Türkçe öğretmenleri ile yapılan toplantıda Türk ailelerin okulla ilgisinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Birçok aile Türkçe bildiklerini varsayarak çocuklarına Türkçe dersi aldirmamakta, bu nedenle çocuklar düzgün bir şekilde ne Türkçe ne de Flamanca öğrenebilmektedir. Çocuklar, üçüncü kişilerin anlayamadığı Türkçe-Flamanca karışımı bir dil kullanmaktadır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha fazla okumakta olup, erkek öğrenciler daha fazla okumak istememekte, bir iş bulduklarında okulu bırakmaktadır. 6-12 yaş grubu çocuklarda, her üç kız öğrenciye karşılık bir erkek öğrenci okumaktadır.

Belçika’da okul öncesi eğitim üç yıldır ve son yıllarda yapılan bir yasal düzenleme ile zorunlu hale getirilmiştir. Buna göre, anasınıfı üçüncü sınıfa devam etmeyen öğrenciler ilkokula alınmamaktadır. Türk ailelerinin çocuklarını okul öncesi eğitime göndermede ihmalkar davranmaları nedeniyle, çocuklar sene kaybı yaşamaktadır. Bazı aileler dil problemi olduğu gerekçesiyle çocuklarını daha geç yaşta okula göndermektedir. Flaman Toplum Eğitim Bakanı, bu konuda, ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitime göndermemeleri nedeniyle, çocukların Flamanca’yı yeterli öğrenemediğini, bu nedenle sene kaybı yaşadıklarını, hatta bazı öğrencilerin sırf dil sorunu yüzünden özel eğitim okullarına gönderilmek zorunda kaldığını şeklinde açıklama yapmıştır.

Çocukların özel eğitim okullarına gönderilmesinin bir diğer nedeni, ailelerin de yeterince Flamanca bilmemeleri nedeniyle çocuklarının okullarıyla yeterince iletişim kuramamalarıdır. Bu nedenle bazı aileler, okullardan gelen evrakları anlayamamakta ve zamanında hareket etmedikleri için çocuklar hak kaybına uğramakta ve özel eğitim okullarına gönderilmektedir. Özel eğitim okullarında müfredat bulunmamaktadır; bu okullarda sadece 6-12 yaş arası eğitim verilmekte olup, verilen eğitim ancak sosyal yaşamı sürdürmeye yetecek bir eğitimidir.

Flaman Bölgesinde yaşanan bu sorunların giderilmesi amacıyla, Gent şehri pilot bölge seçilerek, “Kendi Dilinde Eğitim” adlı bir proje başlatılmıştır. Bu proje kapsamında çocuklara hem Türkçe hem de Flamanca eğitim verilmektedir. Projenin ilk sonuçları henüz alınmamış olup, birkaç yıl içinde alınacak sonuçlara göre uygulamanın genişletilebileceği belirtilmiştir.

Fransızların yaşadığı Valon Bölgesinde ise Flaman Bölgesine nazaran daha az sorun yaşandığı gözlemlenmiştir. Fransız Toplum ile imzalanan Ortaklık Şartının geçerliliği 31 Haziran 2009 tarihinde sona ermiştir. Şartın, 2009-2012 dönemini kapsayacak şekilde yenilenmesi amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir. Fransız Toplum Eğitim Bakanı Marie-

Dominique Simonet ile görüşmede bu konu kendisine iletilerek anlaşmanın bir an önce yenilenmesi gerektiği belirtilmiştir.

6. MİKAIL TEKİN ADLI VATANDAŞIMIZIN HAYATINI KAYBETMESİ

31.10.1978 Belçika doğumlu Mikail TEKİN, 08 Ağustos 2009 tarihinde, Charleroi şehrindeki Jamioulx cezaevinde hayatını kaybetmiştir. TEKİN'in ölüm nedeni kesin olmamakla birlikte, Belçikalı yetkililer tarafından yapılan açıklamada, yemek yerken boğularak öldüğü belirtilmiştir. Ancak, adı geçen cenazesinin fotoğrafını çeken yakınları bedeninde çok sayıda darp izi olduğunu, müteveffanın cezaevinde darp sonucu öldürüldüğünü duyduklarını ifade etmişlerdir. Heyetin, TEKİN ailesini ziyareti sırasında da yakınları, ilk başta müteveffanın cenazesini görmelerine izin verilmediğini, fotoğraf çekmelerinin engellenmeye çalışıldığını, fotoğrafları güçlkle çektiklerini belirtmişlerdir.

Heyet, 22 Eylül 2009 tarihinde Büyükelçilikte, TEKİN'in ölümü olayını soruşturan savcı ve sorgu hakimi ile bir görüşme yapmıştır. TEKİN hakkında bilgi veren savcı, TEKİN'in ilk olarak 2007 yılında şiddetten dolayı cezaevine girdiğini, psikolojik sorunları olması nedeniyle bir süre cezaevinde tutulduktan sonra serbest bırakıldığını, psikolojik sorunları olan kişilerin bir süre sonra şartlı olarak serbest bırakıldığını, serbest bırakılmanın kesin olmadığını, serbest bırakıldıktan sonra 2009 yılında şartlara uymadığı, eşine şiddet uyguladığı gerekçesiyle yeniden cezaevine konulduğunu, 2009 ocak ayında tekrar şartlı olarak serbest bırakıldığını, 2009 nisan ayında sosyal sigortalarda çalışan bir memura, işini geç yaptığı gerekçesiyle şiddet uygulayarak tekrar cezaevine girdiğini, şartlı olarak serbest bırakılmak için başvurduğunu ancak bu talebinin reddedildiğini, 2009 temmuz ayında talebinin kabul edilerek tekrar şartlı olarak serbest bırakıldığını belirtmiştir. Devamında, 7 Ağustos 2009 tarihinde bir polis aracında bulunan polisler el hareketiyle hakaret ve tehdit ettiği için aynı akşam tekrar cezaevine konulduğunu, cezaevine gönderilmeden önce polis merkezine götürüldüğünü, burada başını duvarlara vurduğu için doktor çağırılarak sakinleştirici verildiğini, cezaevinde daha önce olaylara karıştığı için, diğer mahkumlar ve gardiyanlar için tehlikeli olabileceği gerekçesiyle tek kişilik bir hücreye konulduğunu, bu hücrelerin tek gardiyan tarafından açılmasının yasak olduğunu, aynı anda üç gardiyan tarafından açılabildiğini, 8 ağustos saat 11.30'da üç gardiyanın hücreye geldiğini, iki gardiyanın hücreye girdiğini, yatağından kaldırılmak istenmesi üzerine sinirlenerek gardiyanlardan birine kafa atmaya çalıştığını, bu arada gardiyanların üzerine istifra ettiğini, bunun üzerine etkisiz hale getirmek için kelepçe takmaya çalıştıklarını, yaşanan olaydan sonra doktorların çağırıldığını, bir buçuk saat boyunca kurtarmaya çalıştıklarını, saat 13.00'te

ölümünün gerçekleştiğini, öğleden sonra sorgu hakimliğine başvurularak otopsi talep edildiğini, 9 ağustos sabahı otopsi yapıldığını, otopsi sonuçları hakkında bilgi vermesinin mümkün olmadığını, dosyanın ekim ayı sonunda tamamlanarak otopsi sonucunun öncelikle ailesine bildirileceğini ve dosyanın müdahil taraflara verileceğini, gardiyanların orantılı güç kullanıp kullanmadığı ve bu gücün gerekli olup olmadığının tespitinin dosyanın en önemli sorunu olduğunu, bunun tespitine çalışıldığını, konu hakkında her şeyin titizlikle yürütüldüğünü ifade etmiştir.

TEKİN'in cenazesi 12 Ağustos 2009 tarihinde ülkemize getirilmiş ailesinin talebi üzerine Sivas'ta otopsi yapılmıştır. Müteveffanın ölüm nedeninin yapılan otopsi sonucunda tespit edilememesi üzerine, kesin ölüm nedeninin saptanması amacıyla iç organları İstanbul Adli Tıp Kurumuna gönderilmiştir. Otopsi sonucu henüz belli olmamıştır.

7. BRÜKSEL İTTRE CEZAEVİNDE YAPILAN İNCELEME

Heyet, Brüksel Ittre Cezaevinde incelemelerde bulunmuş, burada bulunan Türk mahkumlarla görüşmüştür. Heyetin talebi, Mikail Tekin'in hayatını kaybettiği Jamioulx Cezaevini ziyaret etmek olmasına rağmen, Heyetin bu cezaevini ziyaret etmesine Belçika makamları tarafından izin verilmemiştir. Heyet bu konudaki şikayetini, Senato Adalet Komisyonu Başkanı Patrik Vankrunkelsven'e iletmiştir.

Ittre Cezaevinde 10 Türk mahkum bulunmaktadır. Cezaevinin, genel olarak iyi olduğu gözlemlenmiş, mahkumlarla yapılan görüşmede de cezaevinin rahat bir cezaevi olduğu ülkede bulunan en iyi cezaevlerinden biri olduğu ifade edilmiştir. Mahkumların çoğunluğunun Faslı ve Tunuslu olduğu, 420 kişilik kapasitesi bulunan cezaevinin kapasitesinin kurulduğu günden bu yana aşılmadığı belirtilmiştir. Cezaevinde sadece hükümlüler kalmaktadır.

Türk mahkumlarla yapılan görüşmede tespit edilen sorunlar şu şekilde özetlenebilir :

- Sağlık sorunları. Hastaneye sevklerde sıkıntılar, gecikmeler.
- Dil sorunu. Valon bölgesinde bulunan cezaevinde Fransızca bilmeyen mahkumların idare ile iletişim kurmakta zorlandığı belirtilmiştir.
- Yemeklerin kötü olduğundan şikayet edilmiştir.

8. BELÇİKA'DA GÖÇ VE GÖÇMEN SORUNLARI

Belçika küçük bir ülke olmasına karşın son derece karmaşık bir yapıya sahiptir ve Avrupa'da göç alan ülkelerden biridir. Belçika'yı oluşturan yerel topluluklar olarak

adlandırabileceğimiz Flaman, Fransız ve Alman toplumlarının yanında, çok sayıda yabancı kökenli insan yaşamaktadır. Bunların başlıcaları Faslı'lar, Türk'ler, Tunuslu'lardır. 600.000 civarında nüfusa sahip olduğu tahmin edilen Faslı'lardan sonra ikinci büyük göçmen toplumunu, 180.000 civarında nüfusu ile Türkler oluşturmaktadır.

Belçika Hükümetince, 22 Eylül 2003 tarih ve 2003/86/EC sayılı aile birleşimine ilişkin AB Konseyi direktifi doğrultusunda, 15 Eylül 2006 tarihinde onaylanan kararname ile yabancı kökenlilerin aile birleşimi şartları yeniden düzenlenmiş, AB üyesi olmayan ülke vatandaşlarından birisiyle evlenme yaşı 18'den 21'e çıkarılmış, evliliğin sözde evlilik olmadığını anlamak için evli çiftlerin üç yıl boyunca izlenmeleri ve sahte evlilik yaptıkları anlaşıldığında oturma izinlerinin iptal edilmesi kararlaştırılmıştır.

Belçika'nın üç farklı toplumdaki oluşmuş yapısı nedeniyle aile birleşimi konusunda da farklı uygulamalar bulunmaktadır. Flaman Bölgesinde, evlilik yolu ile gelenler bir yıl boyunca Flamanca kursuna tabi tutulmakta, bu kursta başarısız olanların ilave dil kursu alması gerekirken, başarılı olanlar iş imkanına kavuşmaktadır. Ancak, yaşlılar için hiçbir bölgede dil testi zorunluluğu bulunmamaktadır. Ülkeye, kendi ülkelerindeki anne ve babalarını getirmek isteyen yabancıların ise, ev ve gelir durumuna bakılarak izin verilmektedir.

Belçika'da sistematik bir yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık bulunmamakla beraber, Türk vatandaşları ile yapılan görüşmelerde, münferit bazı sorunların yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu konuda en çok şikayet edilen konu, konut ve iş bulmada yaşanan sorunlardır. Türklere ev kiralama ya da işe almama şeklinde zaman zaman sorunlar yaşandığı birçok vatandaşımız tarafından dile getirilmiştir. Ev bulmada sorun yaşadıklarını ve ev sahiplerinin Türk olduklarını öğrendiklerinde ev kiralamaya yanaşmadığı şikayetini, Milli Eğitim Bakanlığınca görevlendirilen öğretmenlerimiz de dile getirmiştir.

Ayrımcılıkla paralel diğer bir konu da İslamofobidir. İslamofobiden kaynaklanan bir ayrımcılık bulunmamakla birlikte, bu unsurun son dönemde varlığını hissettirdiği belirtilmektedir. Diğer yandan, Belçika'da Müslümanların tek bir çatı altında temsil edilmesi amacıyla ve İslam dinini ilgilendiren konularda, Belçika makamları nezdinde Belçika Müslüman toplumunun resmi temsilcisi görevini ifa etmek üzere oluşturulan ve 9 Mayıs 2008 tarihli Kraliyet Kararnamesi ile resmi olarak tanınan "Müslümanları Temsil Kurulu"na ilişkin tanınmanın 1 Nisan 2009 tarihi itibarıyla sona erdiği duyurulmuştur.

Avrupa Konseyi bünyesindeki İrkçilik ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu'nun (ECRI) ülke ziyaretleri çerçevesinde hazırladığı ve Mayıs 2009'da kamuoyuna açıkladığı raporunda, Belçika hakkındaki bir önceki raporun yayınlandığı 2004 yılından bu yana, ülkede ırkçılık ve hoşgörüsüzlükle mücadele alanında olumlu gelişmelerin

gözlemlendiği belirtilerek, özetle, ırkçılık, anti-semitizm, yabancı düşmanlığı ve bunlarla bağlantılı şiddet ile mücadele etmek amacıyla önlemler alındığı, Mayıs 2007’de bu alanda bir dizi yasanın daha kabul edildiği kaydedilmiştir.

Raporda gözlemlenen olumlu gelişmelere karşın, bazı alanlardaki endişelerin sürdüğü belirtilerek, özetle, ceza hukukunun ırkçılıkla mücadeleye yönelik hükümlerinin uygulanması konusunda veri toplama sisteminde yetersizlikler gözlemlendiği, alınan önlemlere karşın, aşırı sağcı partilerin ırkçılık, yabancı düşmanlığı, İslamofobi veya anti-semitizm içeren propaganda faaliyetlerini sürdürdüğü ve bu durumun ırkçı şiddet olaylarına zemin hazırladığı, Belçika polisince ırkçı ayrımcılık uygulandığı yönündeki iddiaların sürdüğü, yukarıda da belirttiğimiz gibi, istihdam, konut ve kamu hizmetlerinden faydalanma alanlarında, başta Türk ve Fas kökenliler ile Sahraaltı Afrika ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen göçmenler olmak üzere, Belçika vatandaşı olmayanlara karşı ırkçı ayrımcılık vakalarının görülmeye devam ettiği, genel olarak Müslümanların da bu tür ayrımcılık vakaları ile karşılaştığı, göçmen kökenli ailelere mensup çocukların eğitim alanında ayrımcılığa maruz kaldıkları ve başarı şanslarının diğer çocuklara oranla daha düşük olduğu, göçmenlerin ve göçmen kökenlilerin topluma entegrasyonunu teşvik etme amaçlı önlemler için ayrılan mali kaynakların yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Heyet, göçmen sorunlarını görüşmek üzere İçişleri Bakanlığı Yabancılar Ofisi Genel Direktörü ve Vatansızlar Komiseri ile görüşmek için randevu almasına rağmen, görüşmeye az bir süre kala, bu kişilerin işleri nedeniyle görüşmeye katılamayacaklarının, yardımcılarını ile görüşmenin mümkün olduğunun belirtilmesi üzerine görüşme tamamen iptal edilmiştir.

Votem Gözaltı Merkezi

Heyet 23 Eylül 2009 Çarşamba günü, Liege kenti yakınlarında bulunan, ülkeye illegal yollarla giren göçmenlerin barındırıldığı Votem Gözaltı Merkezini ziyaret etmiştir. Heyete, Merkez Müdürü tarafından bir brifing verilmiş ve Merkez gezilmiştir.

Merkezin kapasitesi 160 kişi olup, 2009 Eylül ayı itibariyle 146 kaçak göçmen kalmaktadır. Merkezde heyetin ziyareti sırasında üç Türkün bulunduğu bildirilmiştir. Merkez dört ayrı kanattan meydana gelmektedir ve her bir kanatta en fazla 40 kişi barınabilmektedir. Göçmenler bu kanatlar içinde serbestçe hareket etmekle birlikte, bir kanattan diğer kanada geçiş yasaktır. Göçmenlerin tüm ihtiyaçları Belçika hükümetince karşılanmaktadır. Bir göçmenin merkezde kalma süresi kural olarak iki aydır. Bu süre içinde iade işlemleri yürütülmektedir. Maksimum kalma süresi beş aydır. Merkezde, sadece yetişkinler bulunmaktadır. Çocuklar ve çocuklu ailelerin barınması için evler bulunmakta olup, bu kişiler

serbestçe dolaşabilmekte normal bir hayat sürdürebilmektir. Bu kişiler dışarıdan takip edilmektedir.

Merkezde bugüne kadar birkaç kez isyan çıktığı olmuştur. Merkez çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından zaman zaman denetlenmektedir. Ayrıca, Liege Barosu tarafından göçmenlere, hukuki yardımda bulunmaktadır.

Merkez, koşulları ve yapısı itibariyle genel olarak olumlu bulunmuştur.

9. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Belçika'da yaşayan ve nüfusu 200 bine yaklaşan Türk toplumu, gerek ekonomik, gerek siyasi alanda yer almaya çalışarak, Belçika'da yaşayan yabancı bir toplum olmaktan ziyade yaşadığı ülkeye katkı sağlayan, entegre olmak isteyen, geleceğini Belçika'da kurmak isteyen bir görüntü çizmektedir.

Belçika'da yaşayan ikinci büyük yabancı toplum olmasına rağmen, Belçikalı yetkililerin de belirttiği gibi, Türk toplumu genel olarak yasalara bağlı, suça katılım oranı düşük bir toplumdur.

Türk toplumu bu anlamda olumlu bir görüntü çizmekle birlikte, kendi içlerinde kapalı bir yaşam sürdürmeleri nedeniyle başta eğitim alanında olmak üzere sorunlar yaşadığı gözlemlenmiştir. Ailelerin, milli kimliklerini kaybedecekleri endişesiyle çocuklarını okul öncesi eğitime göndermekten çekindikleri, bu nedenle çocukların Flamanca'yı yeterince öğrenememeleri nedeniyle eğitim alanında geride kaldıkları, bu nedenle yüksek öğrenim yapanların sayısının son derece sınırlı olduğu, Türk çocukların daha ziyade mesleki eğitime yönlendirildiği görülmüştür. Vatandaşlar ile yapılan görüşmede, toplumla entegre olmalarını sağlamak için Flamanca öğrenmeleri gerektiği, uyum sorunun bu şekilde aşılabileceği ifade edilmiştir. Ancak, Komisyonumuz Türk toplumunun içinde yaşadığı topluma entegre olması gerektiğini her fırsatta belirtmesine karşın, entegrasyonun çift taraflı olması gerektiğine inanmaktadır. Entegrasyonun tek taraftan beklenmesinin asimilasyona yol açacağından şüphe yoktur. Bu amaçla, Belçikalı yetkililerle yapılan görüşmelerde Türk toplumunun endişelerinin de gözardı edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Flaman Toplum Eğitim Bakanı ile yapılan görüşmede, Flamanca'nın okul öncesi eğitimde öğretilmesi, okul öncesi eğitimden sonra ise çocuklara, Flamanca'nın yanında Türkçe dersinin de müfredat dersi olarak verilmesinin mümkün olabileceği belirtilmiştir. Bu şekilde bir yol izlenmesi halinde ailelerin endişelerinin giderilebileceği dile getirilmiştir.

Belçika'da yaşayan Türklerin eğitim sorunları yanında, eğitimcilerin de gerek mesleki gerekse sosyal hayatta sorunlar yaşadıkları gözlemlenmiştir. Daha önceki bölümlerde de

belirtildiği gibi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen Türkçe ve Türk Kültürü eğitimi öğretmenleri Türkçe dersi verme konusunda ciddi sorunlar yaşamakta, bu sorunları bireysel çabalarıyla çözmeye çalışmaktadır. Belçika'ya uzun bir süredir Milli Eğitim Müşaviri atanamaması, öğretmenlerin koordine olmalarını güçleştirmekte ve Belçikalı yetkililere taleplerin sağlıklı bir şekilde iletilmemesine neden olmaktadır. Ayrıca, görevlendirilen öğretmenler yeni eğitim öğretim yılına az bir süre kala göreve başlamaktadır. Bu nedenle, yeni göreve başlayan bir öğretmen bir yandan yabancı bir topluma uyum sağlamaya, diğer yandan yabancı bir eğitim sistemini tanımaya çalışmakta bu arada ders vermeye çalışmaktadır. Bu anlamda yeni öğretmenlerin, eğitim yılından kısa bir süre önce görevlendirilmesi yerine, uyum süreleri de göz önüne alınarak yeni eğitim öğretim yılı başlamadan belli bir süre önce görevlendirilmesi yerinde olacaktır.

Türkçe derslerinin müfredat dışında yer alması nedeniyle, ailelerin Türkçe eğitimine gerekli önemi vermediği de görülmektedir. Türkçe derslerinin daha verimli bir şekilde verilebilmesi ve öğrencilerin derslere devamının sağlanabilmesi için Türkçe derslerinde not uygulamasına gidilmeli ve karnede Türkçe dersine yer verilmelidir. Daha da önemlisi ailelerin de bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Türkçe derslerinin genel not ortalamasına etki edecek şekilde okul müfredatına alınması, ders saatleri içinde ve uygun koşullarda düzenlenmesi gerek veliler gerekse de öğrenciler açısından teşvik edici olacaktır.

Türkçe derslerinin uzun zamandır verilmesine karşın, bu derste okutulacak bir kitap bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından yurtdışında yaşayan Türklere uygun bir ders kitabı hazırlanmalıdır.

Belçika'da yaşayan Türkler yavaş yavaş siyasi hayatta da yer almaya başlamıştır. Belediye meclisi üyeliklerine, milletvekilliğine seçilen vatandaşlarımız bulunmaktadır. Ancak, siyasete aktif katılım yanında pasif katılımın da yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. Belçika'da yaşayan Türk vatandaşlarının 140 bininin çifte vatandaş olduğu bilinmektedir. Ülke nüfusuna oranla azımsanmayacak miktarda bir sayıya sahip olmalarına rağmen, siyaset alanında yeterince yer almamaları nedeniyle Türk toplumunun sorunlarının gerekli yerlere iletilmesi güçleşmekte, sorunların çözümü gecikmektedir. Dolayısıyla siyaseten etkili olunabildiği sürece yaşanan sorunların çözümü de kolaylaşacaktır.

Türk toplumunun benliğini koruyarak Belçika toplumuna uyum sağlamaları, Flamanca ve Fransızca'yı iyi öğrenip entelektüel, siyasi ve ekonomik alanlarda daha fazla yer alması Türkiye'nin kendilerinden beklentisidir.

Belçika'da diğer Avrupa ülkelerine nazaran ırkçılık ve ayrımcılığın daha az olduğu gözlemlense de son yıllarda, uluslararası kuruluşların raporlarında da belirtildiği üzere bir

tırmanışa geçtiği söylenebilir. Özellikle istihdam ve konut hizmetlerinden faydalanma konusunda yaşanan ayrımcılık vatandaşlarımız tarafından da dile getirilmiştir. Bu durum, Türk toplumunun daha fazla içe kapanmasına neden olmakta, Belçika ile entegre olmasını güçleştirmektedir.

Belçika'da Mikail Tekin adlı vatandaşımızın cezaevinde şüpheli ölümü ırkçılık endişelerini arttırmaktadır. Komisyonumuzun Belçika makamlarından beklentisi, bu olayın üzerinin kapatılmaması, tüm gerçeklerin ortaya çıkarılmasıdır.

M. Zafer Üskül
Mersin Milletvekili

Mustafa Ataş
İstanbul Milletvekili

Ahmet Koca
Afyonkarahisar Milletvekili

Çetin Soysal
İstanbul Milletvekili